

Kde hledat Střed

Rozhovor s Danielou Jersákovou z občanského sdružení Střed na okraji

Rozhovor vedl Petr Slinták

Foto Petr Slinták

Danko, vy patříte mezi zakladatele občanského sdružení Střed na okraji. Co vás motivovalo k založení tohoto spolku?

Ta motivace byla postupná. Pokud jde o mě samotnou, mám pocit, že jsem do určitého svého věku stále něco přijímala. Pak přišel zlom a já měla touhu naopak dávat. S přáteli z Olomouce, odkud pocházím, jsme společně navštěvovali bytové filmové semináře. Tam se vždycky sešla dobrá parta lidí a každého z nás takové setkání vnitřně obohatilo. Proto jsme začali přemýšlet nad tím, jak něco podobného uspořádat pro větší okruh lidí, otevřít se širší veřejnosti. Založili jsme tedy občanské sdružení. Chtěli jsme představovat zajímavé tvůrce nebo umělecká díla a dál tak předávat jejich odkaz.

Samotný název přitom vzniknul na Svatém kopečku u Olomouce zcela náhodně. Tam mou kamarádku napadlo, pod jakou značkou bychom mohli naše sdružení propagovat. Sousedství Střed na okraji přesně vystihlo to, o co nám šlo: nalézat kvalitu mimo hlavní kulturní proudy a předávat ji dál – třeba i těm, kteří na pomyslném okraji společnosti žijí.

Vy jste na fakultě humanitních studií UK v Praze absolvovala magisterský obor zaměřený na občanský sektor. Měla tato skutečnost nějaký vliv na to, aby jste založila občanské sdružení?

Určitě se to částečně podmiňuje, protože už během svého studia jsem činnost našeho sdružení zpracovávala ve svých seminárních pracích. Škola mě navíc naučila orientovat se v problematice fungování podobných spolků. Založením Středu na okraji se pro mě otevřel i experimentální prostor pro testování příruček a pouček. Díky tomu jsem teze mohla podložit konkrétními činy. To byl velmi motivující impuls.

Jaké má vaše sdružení stanovy, popřípadě dramaturgii?

Střed na okraji jsme právně založili před dvěma lety registrací na ministerstvu kultury. Jak už jsem řekla, jde nám především o vzájemné propojování okrajových skupin. Vyhledáváme proto i lidi hendikepované a je nám jedno, zda se jedná o hendikep fyzický, psychický či

duchovní. Prostředkem dosahování našich cílů je vzájemná komunikace a nemusí se jednat pouze o komunikaci prostřednictvím besed nad filmy. Nás zajímá umění jako takové, specifický jazyk, jímž tvůrci sdělují svá poselství. Zároveň nám jde o to, aby se naše akce nestaly pouhým prostorem seberealizace jednotlivců, ale aby v nich šlo o něco víc. Ústředním slovem našich aktivit by měla být spolupráce. O tu nám jde především.

Mohla byste nám konkrétně přiblížit některé z vašich aktivit?

Protože ze tří zakladatelů Středu na okraji jsem já jediná přesídlila do Prahy, byli jsme nuceni činnost sdružení rozdělit. Známi dál pokračují na Olomoucku a já organizuji večery v pražském Klubu P.M.S., který sídlí ve františkánském klášteře poblíž Jungmannova náměstí. Co se týče jejich náplně, je to spíš věc nabídky. Prostě pokud se objeví člověk se zajímavým tématem, které by chtěl prezentovat před veřejností, domluvím se s ním. A protože řada mých přátel se třeba i profesionálně zabývá filmem, nejčastěji pořádáme filmové semináře. Před časem jsme například v sérii filmových večerů představili tvorbu gruzínského režiséra Tengize Abuladzeho. Promítali jsme také film Sergeje Paradžanova, který je pro změnu Armén. Vedle toho jsme uspořádali i nějaká autorská čtení nebo výstavy fotografií Rusko na cestě. Jeden večer byl věnován i semináři o moravské lidové hudbě. Velmi úspěšná byla přednáška o pravoslavných kláštorech, kterou jsme uspořádali spolu se srbským velvyslanectvím. Filmy se nám ale osvědčily nejvíc. Zejména přehlídka tvorby režiséra Andreje Tarkovského byla velmi úspěšná.

A zaměřujete se na speciální oblast filmové tvorby nebo nějakou konkrétní kinematografii?

Já vybírám filmy podle lektora. Chodím po fakultách, seznamuji se s lidmi a sháním vhodné spolupracovníky – pedagogy, doktorandy, studenty. Podstatou těch seminářů není podívat se na film a odejít, ale také vyslechnout si další informace k tématu. Nemělo by se přitom jednat o vnucování něčích představ, ale spíš o jakési rozkrývání zhlédnutého. Lektor, který dílo zná detailně, by měl diváky upozornit na věci, které jim mohou zůstat skryty. Při výběru přednášejících se také řídím poselstvím Středu na okraji – tedy vybírat lidi mediálně spíš neznámé, ale možná o to zajímavější. Ta okrajovost se váže i k filmům samotným, protože většinou jsou to díla divácky náročná, a proto menšinová.

Mohla byste nám přiblížit některé osobnosti, jež se doposud podílely na vašich večerech?

Úplně prvním lektorem byl filmový teoretik Vladimír Suchánek z olomoucké univerzity. S ním coby organizátorem bytových seminářů jsem se znala už dlouhou dobu, a proto jsem věděla, že on je ten pravý člověk. Jeho specializací je totiž duchovní kinematografie a tu za okrajové téma považovat lze. Navíc studoval v Moskvě a měl možnost chodit na přednášky režiséra Andreje Tarkovského, takže zkušenosti má zajímavé. Už na jeho olomouckých seminářích jsem díky němu začala v jednotlivých snímcích nalézat skrytý obsah, číst symboly, dobírat se k podstatě sdělovaného prostřednictvím autorského rukopisu režiséra. Navíc pan Suchánek má schopnost diváky zaujmout a vtáhnout je do náročného výkladu. Díky němu se filmové semináře v klubu P.M.S. opravdu rozjely.

Co se týče dalších lektorů, mohla bych zmínit rumunského filmologa Dana Dutu, pražského cinefila Radima Valaka, Alinu Achmestin pocházející z Baškirska, Tomáše Hálu z Národního filmového archivu, Zdenu Škapovou z FAMU a taky Petra Gajdošíka, který mi zejména v posledním roce s činností sdružení hodně pomáhá.

Nedílnou součástí vašich večerů je také pohoštění. Co vás k jeho přípravě motivuje?

Naprosto jasný důvod: to, že láska prochází i žaludkem. Když si představím, že na projekci přijdu s neuspokojenými fyziologickými potřebami, tak se asi těžko budu moct koncentrovat na nějaké myšlenky dotýkající se transcendentna. Jídlo má ty lidi na akci udržet a to se daří. Navíc, když takové pohoštění s kamarády připravujeme, tak máme další důvod setkat se, a, jak už jsem řekla, tvůrčí stýkání lidí je jedním z cílů Středu na okraji. Podstatné také je, že se snažíme představovat umělecká díla v kontextu kultury země, ve které vznikla. Když jsme vystavovali fotografie z Ruska, kamarádi přinesli samovar a nějaký kaviár. To celému večeru dodalo jedinečnou náladu a návštěvníci byli nadšení. I díky tomu jsme získali stálé příznivce.

Pohoštění, pronájem techniky, pronájem sálu – to všechno něco stojí. Jak je to s finančním krytím vašich akcí?

To je asi největší problém. Z počátku jsem vůbec neměla čas shánět peníze, a proto jsem to vše dělala, pokud bych to nadnesla, z lásky k lidem. Prostě jsem ty akce s přáteli dotovala. Naštěstí pronajímatel sálu, františkánský řád, nám mnohdy poplatky odpustil. I lektoři svou práci dělají v podstatě zdarma. Tím, že jsme pořádali něco pro druhé bez nároku na odměnu, jsme chtěli motivovat lidi k podobnému jednání a možná jsme tím zaseli dobré semeno. Bohužel tento způsob fungování á la vstupné dobrovolné se ukázal jako dlouhodobě

neúnosný. Lidé totiž dávají minimální částky. Jako by si neuvědomovali, že projekce, pohoštění, organizace, že to všechno něco stojí. Na druhou stranu, když jsem jednou oznámila, že s večery končím, protože je nemůžu donekonečna dotovat, přišli za mnou lidé a začali mi do rukou dávat stovky korun nebo nabízet výpomoc. To jsem opravdu nečekala a uvědomila jsem si, že by byla škoda takové lidi zklamat. Proto pokračuji dál. Jednou se mi navíc podařilo získat několikatisícový grant, ale vzhledem k finanční náročnosti některých akcí, jsme jej vyčerpali velmi rychle. Párkrát mě sice oslovily nějaké instituce, ba dokonce politické strany, s tím, že by nám odměnou za spolupráci poskytli prostředky, ale já jsem chtěla zůstat nezávislá, a proto jsem takové nabídky odmítla. Pokud byste věděli o nějakém nezištném mecenáši, ozvěte se.

Vraťme se k zacílení vašich aktivit. Název Střed na okraji ve mně ponouká myšlenku, že byste se mohli zaměřovat i na prezentaci nezávislé kultury na okrajových místech – příměstských čtvrtích, odlehlých regionech.

To, že působíme v pražském centru, je spíš věc náhody. Prostě jsme našli vhodný prostor právě tady. Až získám spolupracovníky v jiných regionech, pak se ty myšlenky Středu na okraji budou šířit dál. Třeba teď jsem něco podobného rozjela v Mělníce, kde o kvalitní kulturu, na rozdíl od Prahy, mají nouzi. Jednou jsem jela i do Mariánských lázní. Na druhou stranu, já pražské centrum svým způsobem za okraj považuji. Třeba už kolem Františkánské zahrady, kde klub P.M.S. sídlí, se sdružuje řada společensky hendikepovaných lidí – bezdomovců, drogově závislých. To centrum je navíc velmi postiženo konzumností a povrchním vnímáním všeho kolem – od života až po umění – a proto má cenu, že v něm působíme a šíříme i jiné hodnoty.

Internetová prezentace Středu na okraji je umístěna na webových stránkách Nostalghia. Proč právě tam?

To protože jsem se setkala s Petrem Gajdošíkem, který Nostalghii založil. To on mi nabídnul možnost prezentace na internetu. Navíc oba máme náklonnost k filmovému umění, takže ta spolupráce je logická. Petr se na svých stránkách do jisté míry pokouší o něco podobného jako já se Středem na okraji: zviditelňovat autorská filmová díla, která v sobě nesou humánní poselství. Navíc dnes už jsme partnery i v osobním životě.

Propagujete aktivity Středu na okraji i jiným způsobem?

V úplných začátcích jsem postupovala hodně nadšenecky, což bylo dáno i mou nezkušeností s pražským prostředím. Připravila jsem si letáčky, chodila po centru a rozdávala je. Teď mi je jasné, že to bylo naivní. Proto už vyvěšuji informace na konkrétních místech – kolejích, fakultách, kavárnách nebo v kostelech. Navíc se vždy po skončení našeho večera snažím návštěvníky přimět k tomu, aby mi dali své e-mailové adresy. Já pak rozesílám info o všem, co Střed na okraji pořádá. Problém je v tom, že dodnes mi není jasné, jakou cílovou skupinu lidí mám oslovovat. Každá naše akce je originální, na filmy chodí jiní lidé, než na literární večery. Proto v propagaci stále experimentuji. Například teď se snažím oslovit pasivní jedince – takové ty hospodské povaleče. Snažím se prostě probouzet v lidech zájem a aktivitu. I to je poslání Středu na okraji. Důležitá je pro mě i zpětná vazba. Proto jsem vytvořila kroniku, kde dokumentuji minulé aktivity a nechávám i prostor pro poznámky návštěvníků. Jejich návrhy mě častokrát inspirují k něčemu, co by mě samotnou nenapadlo. Každopádně všechny vaše čtenáře na naše akce zvu. Byla bych ráda, aby se rodina příznivců Středu na okraji ještě rozšířila. Kdo má o nás zájem, může se podívat na webové stránky:

www.nostalghia.cz/strednaokraji/index.php.

Pražský Klub P.M.S., kde probíhá promítání

Občerstvení s prohlídkou fotografií z minulých akcí